

Osnovna šola KIDRIČEVO
s podružnico Lovrenc na Dravskem polju
in enoto Vrtec Kidričevo

SPLETNO SPOLNO NASILJE

INTERDISCIPLINARNO PODROČJE

Raziskovalna naloga

Avtorici: Maša Jurovič
Lia Šlamberger Mlinarič

Mentorica: Jasna Vinkler

Kidričevo, marec 2024

ZAHVALA

Pri izdelavi raziskovalne naloge se za pomoč, strokovno usmerjanje in nasvete zahvaljujema mentorici Jasni Vinkler. Iskreno se zahvaljujemo tudi učiteljici Mateji Krajnc za angleški povzetek naloge ter učiteljici Lidiji Horvat za lektoriranje raziskovalne naloge.

Zahvaljujema se tudi OŠ Kidričevo, vsem sodelujočim učencem od 6. do 9. razreda za sodelovanje v delavnicah in za izpolnjeno anketo, ter vsem, ki so naju spodbujali (staršem, starim staršem, sorodnikom ...) in nama pomagali pri nastanku raziskovalne naloge.

Kazalo vsebine

POVZETEK	5
1 UVOD	7
1.1 Opredelitev področja in opis problema	7
1.2 Cilji naloge in namen	7
1.3 Raziskovalne hipoteze	7
1.4 Raziskovalne metode.....	8
2 TEORETIČNI DEL.....	9
2.1 Nasilje	9
2.1.1 Kaj je nasilje?	9
2.1.2 Oblike nasilja	9
2.2 Spolno nasilje.....	10
2.3 Spletno nasilje	10
2.4 Spletno spolno nasilje.....	11
2.3.1 Seksting.....	11
2.4.2 Predelava fotografij in video posnetkov s spolno vsebino	12
2.4.3 Snemanje in fotografiranje spolne zlorabe	12
2.4.4 Izsiljevanje z intimnimi posnetki ali informacijami.....	12
2.4.5 Spletno ustrahovanje s spolno vsebino (cyber bullying).....	13
2.4.6 Spletno pridobivanje mladoletnih oseb (cyber grooming).....	13
2.4.7 Posledice spletnega spolnega nasilja	14
2.5 Ukrepanje ob zaznavi spletnega spolnega nasilja	14
2.6 Spletno spolno nasilje in družbena omrežja.....	15
3 EMPIRIČNI DEL.....	16
3.1 Metode dela	16
3.2 Delavnice – ozaveščanje mladih o spletnem spolnem nasilju.....	16
3.3 Analiza anketnega vprašalnika	18
4 RAZPRAVA	28
5 ZAKLJUČEK	29
6 LITERATURA IN VIRI	30
6.1 Internetni viri.....	30
6.2 Monografsko gradivo	30
7 PRILOGE	31
7.1 Anketni vprašalnik	31

Kazalo slik

Slika 1: Izvedba delavnic v 9. razredu (Vinkler, 2023)	16
Slika 2: Izvedba delavnic v 7. razredu (Vinkler, 2024)	17
Slika 3: Izvedba delavnic v 6. razredu (Vinkler, 2024)	18
Slika 4: Anketirani učenci po spolu.....	18
Slika 5: Anketirani učenci glede na razred.....	19
Slika 6: Koliko ur na dan uporabljaš elektronske naprave?.....	19
Slika 7: Katera družbena omrežja uporabljaš?	20
Slika 8: Med spodaj naštetimi izrazi označi tiste, za katere si že slišal/a.	21
Slika 9: Ali meniš, da je spletno spolno nasilje problem med mladimi?	22
Slika 10: Ali si že kdaj preko spleta komu poslal/a svojo intimno fotografijo?	23
Slika 11: Si že kdaj preko spleta od koga prejel/a intimno fotografijo?	23
Slika 12: Ali si že kdaj na družbenih omrežjih objavil/a intimne fotografije?.....	24
Slika 13: Si se že kdaj srečal/a s katerim od spodaj naštetih spletnih oblik nasilja?	25
Slika 14: Kaj bi storil/a, če bi zaznal/a spletno nasilje?	26
Slika 15: Kaj bi naredil/a, če bi bil/a žrtev spletnega nasilja?.....	27

POVZETEK

Veliko otrok in mladostnikov velik del svojega prostega časa preživi na spletu. Mnogi izmed njih pa se žal ne zavedajo vseh pastí, ki so jim izpostavljeni pri uporabi spleta. Najrazličnejše oblike spletnega nasilja v svetu močno naraščajo, prav tako se pojavljajo vedno nove oblike le-tega, zato je potrebno nameniti posebno pozornost njegovemu prepoznavanju in obravnavi.

Na začetku sva v teoretičnem delu predstavili oblike nasilja na splošno, v nadaljevanju pa sva se podrobneje osredotočili na spletno nasilje oziroma na spletno spolno nasilje, saj ta oblika nasilja v svetu močno narašča. Na spletu smo lahko izpostavljeni različnim oblikam nasilja, otroci in mladostniki pa so v njem lahko udeleženi kot uporabniki, opazovalci ali pa kot udeleženci, in sicer žrtve ali celo povzročitelji. Med otroci in mladostniki se spletno nasilje najpogosteje izvaja kot ustrahovanje preko spleta, spletno trpinčenje ali spletno nadlegovanje in izsiljevanje. Za vse oblike nasilja, ki se pojavljajo na spletu, pa velja, da gre za nedopustno ravnanje, pri katerem moramo ob zaznavi takoj ukrepati. Čeprav je to oblika nasilja težko prepoznati, pa lahko na žrtvi pusti velike in dolgotrajne posledice.

Med samo raziskavo sva se podrobneje osredotočili na to, koliko učenci naše šole poznajo spletno spolno nasilje, ali so se že kdaj srečali z njim, kdo se pogosteje srečuje z njim, kje se najpogosteje dogaja in kako bi v primeru zaznave spletnega nasilja ukrepali. Da bi lahko učence ozaveštile, kakšne so posledice spletnega spolnega nasilja in kako ukrepati v primeru zaznave spletnega nasilja, sva v razredih od 6. do 9. izvedli delavnice z učenci, prav tako so ti učenci izpolnili anonimno anketo, s katero sva dobili vpogled, koliko časa učenci preživijo na spletu, katera spletna omrežja uporabljajo in koliko že vedo o spletnem spolnem nasilju.

V tej raziskovalni nalogi sva se torej še posebej opredelili na poznavanje in zavedanje spletnega spolnega nasilja na Osnovni šoli Kidričevo ter opolnomočenje učencev ob srečanju s kakršnokoli obliko spletnega nasilja. Spletnemu nasilju smo izpostavljeni praktično vsak dan, zato se nama zdi še posebej pomembno, da se o njem ozavešča, ne samo mlade, ampak bi bilo o tej temi potrebno ozaveščati tudi odrasle.

Ključne besede: spletno nasilje, družbena omrežja, žrtev, povzročitelj

ABSTRACT

A lot of children and teenagers spend most of their free time online. Being exposed to the World Wide Web also carries a great risk, which many are not familiar with. Various forms of online abuse are on the rise. They are populating and evolving, which is why it is crucial to dedicate special attention to its identification and how to solve the issue.

In the first part of our research paper, we discuss general forms of abuse, while in the second part we narrow it down to online abuse, moreover online sexual abuse, since it is the most common form and is rapidly increasing. We can be exposed to different types of abuse online, however, children and teenagers can actively participate in it, by either being users, viewers or participants; and as such they could be victims or even the abusers. The most common forms are spreading fear, extortion, harassment and tormenting. It is unacceptable, and as such, we must be compelled to act at any first sign of abuse. It is not always immediately recognizable, and can lead to serious long-term trauma in victims.

During our research we focused mainly on how much students from our school know about online sexual abuse, have they ever found themselves in the midst of it, if any have frequently been part of it, where it happens the most and how to act if you notice any suspicious behaviour. To make our students aware of what kind of consequences online abuse has, how to prevent it and act in case of such an event, we carried out workshops in our school's classes, ranging from 6th grade to 9th grade. They filled out an anonymous questionnaire, where we could see exactly how much time they spend online, which online sites and portals they use, and how much they already know about online abuse.

With this research, we especially focused on how to recognize and realize that there is online sexual abuse. This has helped us make our students at OŠ Kidričevo be well aware of many different attempts at online abuse. It is so common that we see it on a day-to-day basis, which means that it is vital to be aware of its forms and attempts. That is why people should be properly informed (the young as well as the old).

Key words: online abuse, social network, victim, abuser

1 UVOD

1.1 Opredelitev področja in opis problema

Vse večja dostopnost in uporaba interneta ter družbenih omrežij, aplikacij ipd. poleg mnogih pozitivnih učinkov s seboj prinaša tudi nekatere temne plati, med katerimi so prav gotovo nove oblike nasilja. Pametne naprave imajo številne prednosti, kot so lažje izobraževanje, vzpostavljanje družbenih stikov ter informiranje, vendar pa s seboj prinašajo veliko možnosti za različne vrste zlorab in nasilja. Ena izmed novjših oblik nasilja je tudi spletno spolno nasilje, ki bo podrobneje predstavljeno v raziskovalni nalogi. Čeprav spolne zlorabe preko spleta ne vključujejo fizičnega stika, so njihove posledice prav tako zelo hude, zato je potrebno mlade s to problematiko seznanjati.

V teoretičnem delu raziskovalne naloge bo predstavljeno, kaj je nasilje, kaj je spletno nasilje, kaj je spolno nasilje in kaj je spletno spolno nasilje ter katere vrste spletnega spolnega nasilja so najpogostejše, kdo jim je najbolj izpostavljen, kakšne so posledice ter kako lahko preprečimo to vrsto nasilja in preventivno ukrepamo.

V empiričnem delu raziskovalne naloge bo opravljena raziskava, ali učenci na naši šoli poznajo spletno spolno nasilje in pojme, povezane z njim, kako je razširjeno, kdo mu je najbolj izpostavljen ter preko katerih naprav oziroma omrežij se najpogosteje dogaja. Pripravili sva tudi delavnice po razredih z namenom ozaveščanja o spletnem spolnem nasilju in o tem, kaj lahko naredimo, da do njega sploh ne pride, ter kako ukrepati ob zaznavi spletnega spolnega nasilja.

1.2 Cilji naloge in namen

Cilji in namen naloge so bili:

- seznaniti z različnimi oblikami nasilja na spletu,
- opozoriti na nevarnosti, ki smo jim izpostavljeni pri uporabi spleta,
- s pomočjo ankete ugotoviti, kako učenci naše šole od 6. do 9. razreda poznajo spletno spolno nasilje,
- s pomočjo ankete ugotoviti, ali so že bili izpostavljeni spletnemu spolnemu nasilju,
- s pomočjo primera učence seznaniti, kako pravilno ukrepati ob zaznavi spletnega spolnega nasilja in kje poiskati pomoč.

Glavni namen je ugotoviti, kaj lahko naredimo, da bo spletnega spolnega nasilja čim manj, da bomo znali pametno uporabljati digitalno tehnologijo, da bomo ob morebitni zaznavi nasilja na spletu znali odreagirati in poiskati pomoč ... Zato sva si zastavili naslednje raziskovalno vprašanje: »Kako pogosto se spletno spolno nasilje pojavlja med mladimi?«

1.3 Raziskovalne hipoteze

Hipoteza 1: Učenci poznajo izraze, povezane s spletnim spolnim nasiljem.

Hipoteza 2: Učenci naše šole so se že srečali s spletnim spolnim nasiljem.

Hipoteza 3: Žrtve spletnega spolnega nasilja so pogostejše dekleta kot fantje.

Hipoteza 4: Spletno spolno nasilje se najpogosteje dogaja preko družbenih omrežij.

1.4 Raziskovalne metode

Teoretični del raziskovalne naloge je nastal na podlagi deskriptivne in komparativne metode, s pomočjo katerih sva predstavili sam pojem in oblike spletnega spolnega nasilja, posledice le-tega in to, kako ukrepamo ob zaznavi spletnega spolnega nasilja ali v primeru, če ga sami doživljamo.

V empiričnem delu naloge sva za pridobivanje podatkov uporabili metodo anketiranja ter praktičnega dela. Metodo anketiranja sva uporabili v spletni obliki za učence 6. do 9. razreda. S pomočjo anketnega vprašalnika sva pridobili informacije o poznavanju spletnega nasilja med učenci, ali so se že kdaj srečali s spletnim spolnim nasiljem, kako bi ukrepali v primeru zaznave ali da bi bili žrtev sami ... Odgovore sva statistično obdelali in prikazali v empiričnem delu naloge. V okviru praktičnega dela sva pripravili delavnice za učence od 6. do 9. razreda.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Nasilje

2.1.1 Kaj je nasilje?

Nasilje je nedopustna zloraba moči ene osebe ali več nad drugo, kršenje njenih pravic, poseganje v njen osebni in intimni prostor. Tako vedenje je posledica neenakomerne porazdelitve moči (fizične, psihične, socialne, ekonomske, kulturne, politične) med osebami (ali skupinami). Oseba, ki povzroča nasilje, si želi z nadvlado žrtve doseči svoje interese na način, da žrtev ogroža ali ji tako ali drugače škoduje.

2.1.2 Oblike nasilja

Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile ali grožnja z uporabo fizične sile, ki žrtev prisili, da kaj stori, opusti ali trpi, ali ji omejuje gibanje oz. komuniciranje in ji povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale telesne poškodbe.

Verbalno nasilje, v katerega lahko uvrstimo npr. uporabljanje slabšalnih izrazov, poniževanje, žaljenje, zmerjanje, vpitje, omalovaževanje, grožnje z ostalimi oblikami nasilja, ustrahovanje, posmehovanje – glede videza, navad, inteligentnosti idr., uporabo vulgarnih besed in agresivnih kretenj, prisilo, prelaganje krivde na žrtev ...

Psihično nasilje obsega ravnanja in razširjanje informacij, s katerimi povzročitelj/-ica nasilja pri žrtvi povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske, tudi če so storjeni z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT).

Emocionalno nasilje, ki se najpogosteje izraža kot izoliranje od prijateljev ali družine, izločanje iz skupine ali skupinskih aktivnosti, ignoriranje ipd..

Ekonomsko nasilje je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje žrtve pri razpolaganju z dohodki oz. upravljanju s premoženjem, s katerim žrtev samostojno razpolaga oz. upravlja, ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oz. upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov, neupravičeno neizpolnjevanje finančnih oz. premoženjskih obveznosti do družinskega člana ali neupravičeno prelaganje finančnih oz. premoženjskih obveznosti na družinskega člana.

Spolno nasilje obsega ravnanja s spolno vsebino, v katera žrtev ne privoli, je vanje prisiljena oz. se oseba ob takem ravnanju počuti slabo ali jo je strah ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njegovega pomena, grožnja z uporabo spolnega nasilja ter javna objava spolnih vsebin o žrtvi. Spolno nasilje je tako fizično (vključuje dotikanje telesa) kot verbalno in neverbalno.

Zanemarjanje je oblika nasilja, ko povzročitelj nasilja opušča dolžno skrb za žrtev, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti ter razvojnih ali drugih osebnih okoliščin.

Zalezovanje je naklepno ponavljajoče se neželjeno vzpostavljanje stika, zasledovanje, fizično vsiljevanje, opazovanje, zadrževanje na krajih, kjer se žrtev giba, ali druga oblika neželenega vdora v življenje žrtve.

Spletno nasilje je izvajanje zgornjih oblik nasilja nad drugo osebo ali skupino prek sodobnih informacijsko-komunikacijskih tehnologij (interneta, mobilnih telefonov ipd.).

V nadaljevanju bova podrobneje predstavili spolno in spletno nasilje ter povezavo med tema dvema oblikama nasilja, torej spletno spolno nasilje.

2.2 Spolno nasilje

Spolno nasilje so vsa dejanja, povezana s spolnostjo, ki jih oseba čuti kot prisilo. Izjema je spolno nasilje nad otroki, kjer ni nujno, da otrok določenega dejanja spolnega nasilja razume kot prisilo, kar ne pomeni, da ne gre za spolno zlorabo. Spolno nasilje je vsakršno vedenje, ki ga oseba doživlja kot vdor v njeno telesno integriteto, ki omejuje njeno pravico do odločanja o lastnem telesu ter prekorači osebne meje.

Pomembno je, da spolnega nasilja ne povezujemo zgolj s fizično prisilo oziroma s silo ter da se ne osredotočimo na to, ali žrtev morda ni izrazila svojega nestrinjanja. Velikokrat je za žrtve v trenutku napada varneje, če se ne upirajo, kar pa ne pomeni, da so na zlorabo pristale.

Nekaj primerov spolnega nasilja:

- neprimerne pripombe o telesu/delih telesa žrtve, namigovanje na spolnost;
- neželjeno dotikanje, poljubljanje, božanje;
- neželjeno otipavanje;
- siljenje osebe v spolne prakse, ki si jih ne želi;
- zahteva po spolnem odnosu v zameno za službo, za napredovanje v službi, za višje ocene ...;
- prikazovanje revij, slik, posnetkov s spolno vsebino žrtvi, če žrtev tega ne želi;
- siljenje žrtve v proizvodnjo materiala s spolno vsebino;
- neprimerno razkazovanje svojega golega telesa, slačenje in razkazovanje genitalij, ki ga žrtev ne želi;
- zahtevanje od žrtve, da razkazuje svoje golo telo in/ali genitalije;
- masturbacija v prisotnosti žrtve brez pristanka žrtve;
- zahteva, da žrtev masturbira pred storilcem, čeprav tega ne želi;
- posilstvo;
- vtikanje predmetov v nožnico ali danko;
- spolno suženjstvo ali trpinčenje;
- prisiljevanje v prostitucijo ...

2.3 Spletno nasilje

Pri spletnem nasilju gre za namerno in ponavljajoče se nadlegovanje in ustrahovanje, ki ga izvaja oseba prek mobilnega telefona, računalnika ali kakšne druge digitalne naprave z dostopom do spleta. Kot za vse tradicionalne oblike je tudi za to nasilje značilno neravnovesje moči med dvema osebama ali skupinama oseb. Povzročitelj je vedno oseba, ki ima večjo moč. Pri spletnem nasilju gre za prepletanje več vrst nasilja, klasičnih s spletnimi.

Spletno nasilje in nadlegovanje postajata naraščajoč problem tako v Evropski uniji kot v Sloveniji. Raziskave na tem področju izpostavljajo, da so dekleta in ženske pogostejše izpostavljene nasilju na spletu, doživljajo hujše oblike nasilja ter težje in dolgotrajnejše posledice kakor fantje in moški. Poleg tega pri spletnem nasilju praviloma ne gre za ločen pojav nasilja, temveč za eno od oblik nasilja nad ženskami, ki se povezuje z drugimi pojavnimi oblikami nasilja, kot so zalezovanje, spolno nadlegovanje, psihično nasilje, intimno partnersko nasilje ipd..

Spletno nasilje je v velikem porastu. Čeprav ne prinaša fizične škode, doseže širše občinstvo in je ravno tako škodljivo kot nasilje v živo. Pojavlja se v različnih oblikah, in sicer:

- žaljenje, obrekovanje, ustvarjanje sovražnih vsebin,
- predelave fotografij na žaljiv način,
- lažni profili,
- spletno zalezovanje,
- izsiljevanje, grožnje,

- izključevanje iz skupin,
- fotografiranje in snemanje ter objavljane posnetkov brez dovoljenja,
- deljenje intimnih posnetkov,
- kraja gesel, vdiranje v profile,
- zlorabe zaupanja ...

2.4 Spletno spolno nasilje

2.3.1 Seksting

Z izrazom seksting (angleško sexting) imenujemo izdelavo, izmenjevanje in pošiljanje fotografij, videoposnetkov in tekstovnih sporočil s seksualno vsebino. Običajno poteka prek aplikacij za sporočanje, MMS-ov ali družabnih omrežij. Med mladimi se pojavljata tudi izraza »nudi« in »dikpiks« (tudi dick pics).

Pri sekstingu gre za novo obliko prastarega pojava, saj je bilo ustvarjanje erotičnih slik z nami skozi vso zgodovino. A nekaj se je skozi čas bistveno spremenilo. Sprva skozi fotografijo, ko je bilo možno razvijanje »domačih« posnetkov v domači kleti, a zares široko »demokratizacijo« so nam prinesli pametni telefoni, ki so hkrati dovolj dobri fotoaparati in računalniki z dostopom do spleta.

Seksting je pogost med mladostniki in gre za običajno vedenje, saj mladi, ki vstopajo v puberteto, navadno veliko pozornosti posvečajo svojemu videzu, telesu in potrditvi s strani drugih. A težava nastane, ko se posnetki znajdejo na internetu oziroma razširijo med več ljudi, brez soglasja osebe, ki je na posnetku. Takrat so lahko posledice zelo hude. Če je oseba na posnetku v času, ko je bil posnetek ustvarjen, mladoletna, gre za zlorabo, ki je kazniva. V tem primeru ima seksting lahko pravne posledice, saj gre za posedovanje ali širjenje posnetkov spolnih zlorab otrok.

Razlogi, ki pripeljejo do pošiljanja svojih golih fotografij, so lahko različni. Nekaterim mladim se zdi to zabavno in ne vidijo možnih negativnih posledic takega vedenja. Za nekatere je to način iskanja potrditve, pozornosti in stika z nasprotnim spolom. Nekateri se počutijo prisiljene in menijo, da bodo izgubili priljubljenost ali možnost za zvezo s simpatijo, če tega ne bodo storili. Pogosto tako do sekstinga pripelje tudi izsiljevanje in pritisk vrstnikov, saj mnogi čutijo obveznost, da morajo poslati svojo golo fotografijo, če jih kdo prosi zanjo.

Posledice sekstinga so lahko hude, saj popolnoma izgubiš nadzor nad svojim posnetkom, ko ga enkrat pošlješ preko spleta. Prejemnik lahko to sliko ali video objavi na internetu ali pošlje naprej drugim ljudem. Posnetek, ki je enkrat objavljen na spletu, tam tudi za vedno ostane.

Otroci se pogosto ne zavedajo, da je takšno početje lahko nevarno. Ne zavedajo se možnosti zlorab oziroma v svojem brezskrbnem svetu na to niti ne pomislijo. Slike so lahko dokaj hitro poslane prijateljem, sošolcem, objavljene v različnih klepetalnicah ali forumih. To lahko zelo hitro privede do problemov v šoli, nadlegovanja vrstnikov, za to izvedo starši, sorodniki, učitelji in ostali. To običajno pomeni tudi rušenje zasebnosti, integritete in ugleda otroka, težave v socialnih stikih z vrstniki in negativna čustveno-psihološka stanja z resnimi posledicami. Ne le, da lahko fotografije končajo v rokah privoščljivih in cenene zabave željnih vrstnikov, ampak tudi pri pedofilih, ki po internetu brskajo prav za takšnimi vsebinami.

Seksting lahko preide tudi v izsiljevanje z intimnimi posnetki. Če prejemnik intimnega posnetka tega izrabi kot orodje za izsiljevanje, takrat seksting preide v izsiljevanje z intimnimi posnetki oziroma v sextortion. To se zgodi, ko dve osebi končata romantični odnos in se druga oseba maščuje tako, da začne prvo osebo izsiljevati z intimnimi posnetki ali takrat, ko je bil posnetek brez dovoljenja posredovan neki tretji osebi in ta potem žrtev izsiljuje. Ponavadi poteka prek družabnih omrežij, sporočilnih aplikacij, video platform in klepetalnic. Motivi so različni, najpogosteje pa storilec želi nove intimne posnetke, ki bi bili še bolj seksualno eksplicitni, v manjši meri je cilj denar, skrajni motiv pa zahteva po spolnih uslugah. Posledice so lahko zelo hude, saj žrtve občutijo sram, tesnobo in strah. V

primeru izsiljevanja mladoletne osebe v povezavi z izdelavo ali izmenjavo njenih intimnih posnetkov gre za kaznivo dejanje, ki se kaznuje tudi z zaporno kaznijo.

2.4.2 Predelava fotografij in video posnetkov s spolno vsebino

Pri predelanih fotografijah je običajno obraz ali del telesa žrtve vstavljen v fotografijo golega ali razgaljenega telesa, ki izvira s spletnih strani s pornografsko ali erotično vsebino. Kakovost predelave je lahko različna, boljše predelave so težko prepoznavne. Drugi pogosti način pa je, da storilec uporabi oblečeno sliko žrtve, na kateri obleko deloma ali v celoti prekrije z golim telesom.

»Deepfake« imenujemo posnetek, kadar storilec s pomočjo umetne inteligence obdela video tako, da igralka ali igralec na originalnem posnetku (npr. pornografski posnetek) dobi obraz žrtve. Lahko pa je obratno, ko povzročitelj na posnetku žrtve prekrije njeno oblečeno telo z golim (v celoti ali deloma). Predelane fotografije in tudi videoposnetke prepoznamo po delih, ki se ne ujemajo z ozadjem ali drugimi deli posnetka. Njihov videz je pogosto videti nenaravno. Predelavo najhitreje prepozna žrtev, ker ve, da ni naredila posnetka. Nekatere predelave so lahko zelo kakovostne in jih je zelo težko prepoznati. Takrat je treba narediti forenzično analizo posnetka.

Otrok ali mladostnik, čigar ponarejeni posnetki se pojavijo na spletu, se lahko počuti spolno zlorabljen. V tem primeru je nujno, da mu prisluhnemo in mu ponudimo oporo. Če menimo, da potrebuje strokovno pomoč pri premagovanju posledic zlorabe, ga napotimo na različne organizacije in institucije, ki delujejo na področju obravnave spolnih zlorab.

Če je otrok povzročitelj predelave fotografije, mu pojasnimo, da je storil kaznivo dejanje in da je dejansko naredil posnetke spolnih zlorab otrok. Pojasnimo mu, da lahko to žrtev močno prizadene in da lahko zaradi tega utрпи hude psihološke posledice, ki vplivajo na njeno vsakdanje življenje. Z njim se pogovorimo tudi o ukrepih, ki jih bo sprejel, da se posledice zmanjšajo.

2.4.3 Snemanje in fotografiranje spolne zlorabe

Posnetek spolne zlorabe otroka je vsaka oblika snemanja ali fotografiranja spolne zlorabe. Najpogostejša oblika dejanja snemanja ali fotografiranja spolne zlorabe otroka je fotografija ali videoposnetek, na katerem je prikazan otrok v spolnem aktu z odraslo osebo ali posnetki golih/polgolih mladostnic/mladostnikov, ki se pred videokamero razgaljajo in masturbirajo. O spolni zlorabi otrok govorimo tudi, ko se razširja fotografija, na kateri je gola mladoletna oseba, ki ne prikazuje spolnega akta, saj tako gradivo predstavlja spolno izkoriščanje otroka, o zlorabi pa govorimo ob vsakokratnem razširjanju take fotografije.

Vsak posnetek zlorabe je dejanska spolna zloraba otroka. Pri obravnavi primera spolne zlorabe otroka je treba pri otroku vedno preveriti, ali je bila spolna zloraba tudi snemana ali fotografirana. Pri spolnih zlorabah, ki so bile posnete, je treba upoštevati, da to za otroka pomeni dodatno oteževalno okoliščino, zato je treba obravnavati tudi to. Otroka bo morda skrbelo, ali se bo posnetek razširil po spletu, zato ga pomirimo. Preverimo tudi, ali otroku oz. mladostniku kdo grozi ali ga izsiljuje, da bo objavil sporen posnetek, če otrok ne izpolni kakšne storilčeve zahteve. V tem primeru gre za izsiljevanje z intimnimi posnetki.

2.4.4 Isiljevanje z intimnimi posnetki ali informacijami

O izsiljevanju mladoletnih oseb z intimnimi posnetki govorimo, ko nekdo otroku ali mladostniku zagrozi, da bo razširil njegove intimne posnetke, če mu ne priskrbi še več intimnih posnetkov, denarja ali spolnih uslug. Povzročitelj lahko zagrozi tudi, da bo z uporabo informacij, ki jih je pridobil od mladostnika, ali z vdorom v njegove naprave škodoval njegovim prijateljem ali sorodnikom, če ne bo ustregel njegovim zahtevam.

Povzročitelj se žrtvi običajno najprej približa na družabnem omrežju, kjer pridobi čim več njenih osebnih informacij, potem pa komunikacijo preseli na komunikacijsko aplikacijo, ki zagotavlja anonimnost ali videoklepet v živo, in tam poskuša od žrtve pridobiti vsebine spolne narave.

Orodje, ki ga povzročitelj uporabi za izsiljevanje, so intimna fotografija ali posnetek, ki običajno prikazuje spolni akt (samozadovoljevanje ali spolni odnos z drugo osebo), genitalije ali goloto, v nekaterih primerih pa intimna informacija o otroku ali mladostniku, na primer spolna identiteta, druge oblike zlorab doma, osebne izpovedi ipd..

2.4.5 Spletno ustrahovanje s spolno vsebino (cyber bullying)

Pri spletnem ustrahovanju gre za načrtno in sistematično izključevanje žrtve iz skupine ali družbe s pomočjo virtualnih spolnih vsebin, ki žalijo, smešijo in ponižujejo žrtev. Nasilne strategije, ki jih na spletu uporabljajo storilci, so zmerjanje in dajanje seksualiziranih vzdevkov, komentiranje telesa žrtve, širjenje spletnih govoric o spolnem vedenju žrtve, širjenje osebnih informacij intimne narave, na primer o spolnih izkušnjah in spolni usmerjenosti, brez privolitve žrtve, lahko tudi z namenom spodbujanja nadlegovanja, in spletno nadlegovanje zaradi dejanske ali domnevne spolne usmerjenosti.

2.4.6 Spletno pridobivanje mladoletnih oseb (cyber grooming)

Spletni grooming ali navezovanje stikov za spolne namene z uporabo tehnologije je vedenje storilca, katerega namen je približati se otroku (mladoletni osebi, mlajši od petnajst let) prek spleta in pridobiti njeno zaupanje. Cilj storilca je običajno srečanje z otrokom in spolna aktivnost oziroma pridobitev fotografij in posnetkov otroka, ki so spolne narave.

Spletni grooming poteka skozi več faz:

1. vzpostavljanje stika z otrokom – storilec si izbere žrtev;
2. pridobivanje zaupanja otroka – z naklonjenostjo, prijaznostjo, komplimenti in izražanjem pozornosti storilec poskuša pridobiti otrokovo zaupanje;
3. ocena tveganja – ker se storilec zaveda svojih dejanj, ocenjuje tveganje (prenos komunikacije na zasebnejše kanale, preverjanje, če otrok deli pogovore z drugimi ipd.);
4. vzbujanje občutka, da je med njima nekaj posebnega – storilec daje otroku občutek, da je to, kar se med njima dogaja, nekaj resnično posebnega;
5. pogovori o spolnosti – storilec naveže temo pogovora na spolnost, lahko tudi pošlje otroku svoje gole fotografije;
6. spolna zloraba preko spleta – po tem, ko otroku pošlje svoje gole posnetke, storilec zahteva še otrokove posnetke, lahko pride do izsiljevanja;
7. spolna zloraba pri srečanju v živo – storilec otroka pregovori v srečanje v živo, kjer pride do spolne zlorabe;
8. ohranjanje kontrole nad otrokom – storilec lahko na žrtev prenese občutek odgovornosti in sramu za to, kar se je zgodilo, oziroma prepriča žrtev, da se je med njima zgodilo nekaj resnično posebnega, lahko pride do groženj.

Posledice, ki jih spletni grooming prinaša, so lahko zelo hude. Škoda, ki jo občuti žrtev, je večinoma dolgoročna, povzroči lahko depresijo, zapiranje vase, nizko samopodobo, nezaupanje in številne psihične težave. Posebej ranljivi so otroci, ki so zaradi določenih osebnih ali družinskih okoliščin bolj dovzetni za spletni grooming, ter tisti otroci, ki so osamljeni, ki se v svoji družini ne počutijo dobro, imajo težave z vrstniki ali v šoli ter otroci, ki doma niso pohvaljeni ali deležni dovolj pozornosti itd..

Spletni grooming je v Sloveniji kazniv. Če je žrtev mlajša od petnajst let in če nagovarjanju sledijo konkretna dejanja, ki bi omogočila srečanje, kot so dogovori o kraju in času srečanja, je spletni grooming v skladu s Kazenskim zakonikom obravnavan kot kaznivo dejanje. Pri tem lahko pride tudi do drugih kaznivih dejanj, kot je spolni napad na osebo, mlajšo od petnajst let. Če je do spletnega groominga prišlo, je takšno dejanje obvezno treba prijaviti policiji.

2.4.7 Posledice spletnega spolnega nasilja

Občinstvo je pri spletnem nasilju lahko zelo številno, žrtev pa ostane ranljiva in izpostavljena, saj je umik močno otežen. Sporočila ali slike sledijo žrtvi povsod (doma, v šoli) in so tu vsakokrat, ko uporablja splet, družbena omrežja ali mobilni telefon. Nasilje kot stigma ostane tudi po tem, ko povzročitelj z nasiljem preneha, saj objave ostanejo za zmeraj, če žrtev ne doseže njihovega izbrisa. Nasilje se ponovi vsakokrat, ko nekdo to objavo ali fotografijo všečka, komentira ali deli naprej. Marsikatera žrtev na prvi pogled ne kaže nobenih posledic nasilja, v resnici pa zelo trpi, le tega noče, ne zna ali pa si ne upa pokazati.

Vsako nasilje in zloraba preko spleta pustita velike posledice, ki se lahko odražajo kot:

- čustvene stiske,
- norčevanje in javno žaljenje,
- izločitev iz družbe,
- prejemanje nespodobnih ponudb od neznancev,
- slike lahko pridejo do sorodnikov, prijateljev in učiteljev,
- te slike so lahko uporabljene za ustvarjanje lažnih profilov,
- znajdejo se lahko na pornografskih straneh ali v pedofilskih zbirkah,
- izsiljevanje za nove slike, denar ali spolne usluge,
- psihosomatske bolezni,
- sram,
- opuščanje rednih, vsakodnevnih dejavnosti,
- odtujenost od vrstnikov,
- etikete, zbadljivke,
- beg od šole, doma,
- poslabšanje uspeha v šoli,
- zlorabe drog, alkohola, cigaret,
- samopoškodbe, samomorilne misli,
- samomori.

2.5 Ukrepanje ob zaznavi spletnega spolnega nasilja

S tem, ko nekomu pošlješ golo ali razgaljeno fotografijo ali videoposnetek, vedno tvegaš, da ga bo delil naprej z drugimi ali celo javno objavil. Čeprav drugi osebi zaupaš, lahko tvoje zaupanje zlorabi. Lahko pa se ji to zgodi tudi nehote po nesreči: lahko je ravno v družbi, ko prejme tvojo sliko in jo vidijo tudi drugi, ki takrat pogledajo v telefon, lahko ji kdo vdre v telefon, pozna njeno geslo, komu posodi telefon, ta pa začne brskati po slikah in sporočilih ... Možnosti je precej - ko takšen posnetek pošlješ nekomu, izgubiš nadzor nad njim.

Vprašanje je, ali lahko v dobi razraščanja informacijske tehnologije starši dosežejo manj uporabe ali pa bolj nadzorovano uporabo socialnih omrežij s strani njihovih otrok in čim manj uporabe spleta, klepetalnic, socialnih omrežij itd. zgolj za zabavo. Starši si vse pogostejše »kupujejo« naklonjenost otrok ali pa jim opravičujejo svojo pogosto odsotnost s kupovanjem najsodobnejših IT-naprav, njihove uporabe pa jim v ničemer ne omejujejo (npr. nenadzorovana uporaba v otroških sobah, tudi ponoči). Vprašanje je, ali tu trčimo ob vprašanje zasebnosti. Seveda, a ta pri otrocih ne bi smela biti brezmejna. Skrb za ustrezno zavarovanje otrok morajo v prvi vrsti prevzeti starši. Hkrati pa morajo prevzeti tudi del odgovornosti, ko pride do zlorab njihovega otroka. Ključnega pomena je pogovarjanje z otrokom o teh vsebinah, vendar brez obsojanja in predvsem v obliki vzajemnega informiranja. Če je že prepozno in je otrok že pošiljal gole fotografije, naj starši poskrbijo, da se to ne bo več zgodilo. Če otrok poseduje takšno fotografijo, pa morajo raziskati, ali jo je poslal tretjim osebam. V vsakem primeru je treba ostati priseben in miren ter se podučiti o problemu, da bi lahko otroka seznanili, kaj pomeni distribucija pornografskih mladoletnih vsebin v očeh zakona in kaj na medčloveški ravni. Prav tako je treba

ugotoviti, ali je bilo sekstanje posledica impulzivnega vedenja, zaljubljenosti v vrstnika ali oblika zlorabe. Če je le možno, bi morali starši stopiti v stik s starši vseh vključenih otrok, po potrebi in v težjih primerih pa tudi s šolo, psihologi in pravniki.

V Sloveniji je za svetovanje in za pomoč v primeru spletnih zlorab na voljo kar nekaj organizacij: SAFE.SI, SPLETNO OKO, TOM Telefon, ZPMS, zainteresirani pa lahko nekaj koristnih informacij najdejo tudi na uradnih spletnih straneh policije. Prav tako slovenske osnovne šole pogosto na predavanja vabijo različne strokovnjake s področja varne rabe interneta za otroke in starše na roditeljskih sestankih ter organizirajo številne delavnice na to temo. Pogosto so dober vir znanja o računalnikih, spletu, socialnih omrežjih itd. za starše prav njihovi otroci in prav je, da se jim pustijo podučiti.

2.6 Spletno spolno nasilje in družbena omrežja

Družbena omrežja so postala sestavni del našega vsakdana. Brez njih si že težko predstavljamo življenje, saj nas spremljajo na vsakem koraku. Omogočajo nam veliko dobrega, lahko pa ima njihova uporaba tudi veliko negativnih posledic. Velik problem je, da se mladi velikokrat ne zavedajo, kakšne posledice lahko pustijo dejanja na spletu.

Mladoletne in polnoletne osebe lahko doživljajo spolno nasilje tudi preko interakcij na družabnih omrežjih in v aplikacijah za klepetanje. Še posebej so ranljive najstnice in najstniki, saj omrežja in aplikacije, kot so Instagram, Snapchat, Facebook, Skype, Kik, WhatsApp in Twitter, omogočajo številne oblike zlorab. Nekateri storilci sistematično uporabljajo družbena omrežja in aplikacije, da vpletejo osebe v interakcije s spolno vsebino z namenom zadovoljevanja lastnih potreb. Nekateri mladostniki, ki prejmejo sekste oz. intimne fotografije svojih deklet ali fantov, se odločijo takšne fotografije deliti s prijatelji preko različnih aplikacij za sporočanje ali družabnih omrežij. Največkrat gre za fotografije deklet, ki si jih med seboj izmenjujejo fantje. Gre za veliko zlorabo zaupanja s strani fanta oz. partnerja. Takšno prepošiljanje golih in razgaljenih fotografij je kaznivo. Kaznivo dejanje storijo tudi vsi tisti, ki fotografijo pošiljajo, delijo, objavljajo naprej.

Oktobra 2014 je prišlo do vdora v sistem, ki je hranil velike količine posnetkov s Snapchat-a, za katere so njihovi pošiljatelji verjeli, da so izbrisani. Pri tem so vlomilci dobili dostop do več kot 200 000 golih fotografij. Kljub temu se, žal, še vedno velik del mladih uporabnikov ne zaveda nevarnosti. Ali je to početje zares običajno ali ne, je težko reči. V Sloveniji je po naših informacijah zagotovo manj pogosto kot npr. v ZDA, ne gre pa za pojav, ki bi bil zelo redek. Zelo je odvisen predvsem od lokalnega okolja. Velika večina »snapov« tudi ostane le med pošiljateljem in prejemnikom, tako da ne moremo zares vedeti, za kako širok pojav gre. Žal pa nekateri posnetki zaidejo iz te zaupne komunikacije še drugam. Zgodi se, da prejemnik ne želi takih posnetkov, zato jih v znak protesta objavi na spletu ali prepošlje prijateljem. Tudi ob razpadu zveze med fantom in dekletom lahko npr. fant uporabi slike, ki mu jih je dekle poslalo, kot orodje za izsiljevanje. Pri vsem tem je najpomembnejše, da se odrasli, če pride do izsiljevanja ali celo objave, ustrezno odzovemo. Dekle ali fant, ki zaide v tako situacijo, si ne zasluži našega obsojanja, temveč potrebuje našo podporo. V pošiljanje fotografij se namreč mladi pogosto počutijo prisiljeni zaradi pritiska vrstnikov.

Na družabnih omrežjih lahko nasilne komentarje in posameznike prijavimo. Če gre za hujše oblike nasilja, je treba o tem obvestiti odrasle, lahko učitelje v šoli ali starše. Če gre za kaznivo dejanje (npr. deljenje intimnih fotografij mladoletnih oseb, izsiljevanje, grožnje ipd.), potem je treba obvestiti tudi policijo, pred tem pa shraniti dokaze nasilja.

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Metode dela

V okviru empiričnega dela sva si delo zastavili večplastno. Najprej sva izvedli anketni vprašalnik (Priloga 1), da bi pridobili informacije o tem, koliko časa učenci OŠ Kidričevo od 6. do 9. razreda preživijo dnevno ob elektronskih napravah, katera družbena omrežja uporabljajo in koliko poznajo nevarnosti, ki smo jim izpostavljeni na spletu. Izpolnjenih in primernih za obdelavo je bilo 134 anketnih vprašalnikov.

Izvedli sva tudi delavnice od 6. do 9. razreda na temo spletnega spolnega nasilja. Najin cilj je bil, da učence čimbolj ozavešča o nevarnostih, ki smo jim izpostavljeni na spletu, in da se naučijo pravilno ukrepati ob zaznavi nasilja na spletu.

3.2 Delavnice – ozaveščanje mladih o spletnem spolnem nasilju

Delavnice o spletnem spolnem nasilju sva izvedli z učenci od 6. razreda do 9. razreda. Učenci so na začetku ure rešili anketo, saj je bil najin namen, da ugotoviva, koliko že vedo o spletnem spolnem nasilju, preden jim midve predstaviva to temo. Nato sva jim prebrali dva primera spletnega spolnega nasilja, ki sva jih povzeli iz priročnika Spletno nasilje in spletne zlorabe otrok in mladostnikov. Želeli sva, da sami na listke zapišejo, kako bi odreagirali v takšni situaciji oziroma kako bi oni pomagali tej žrtvi.

Slika 1: Izvedba delavnic v 9. razredu (Vinkler, 2023)

Prvi primer: 13-letno dekle pove, da je nekdo predelal nekaj fotografij tako, da je njen obraz dodal k telesu golega dekleta. Dekle je bilo kasneje obveščeno, da so bile te fotografije deljene znotraj zaprte Viber skupine. Posredovane so bile tudi nekaterim preko Snapchata.

Učence sva prosili, da na listke napišejo, kako bi pomagali tej žrtvi. V vseh razredih so bili najpogostejši odgovori, da bi povedali odrasli osebi in obvestili policijo. V 6. razredu bi še storilcu naredili nekaj groznega, se pogovorili z žrtvijo ali pa ne bi naredili nič. V 7. razredu bi se prav tako pogovorili z žrtvijo, naredili nič ali žrtvi priporočali, naj obišče psihologa. Nekateri učenci v 8. razredu bi se še pogovorili z

žrtvijo, storilcu rekli, da izbriše slike, in poiskali vse dokaze. V 9. razredu bi žrtvi priporočali, da obišče psihologa, storilcu naredili isto nazaj, storilcu naredili nekaj groznega, kot na primer ga pretepli, ne bi naredili nič oziroma ignorirali ali poiskali storilca.

Slika 2: Izvedba delavnic v 7. razredu (Vinkler, 2024)

Drugi primer: 21-letni fant je 16-letno dekle posnel med spolnim odnosom. S posnetki jo je izsiljeval za nove spolne odnose. Grozil ji je, da bo posnetke objavil na spletu, če ne bo pristala na spolne odnose. Pred časom naj bi eno od fotografij že objavil.

Tudi pri tem primeru sva učence prosili, naj na listke napišejo, kako bi pomagali žrtvi. Najpogostejši odgovori so bili isti kot pri prvem primeru, torej da bi povedali staršem in obvestili policijo. V 6. razredu bi žrtvi priporočali, da obišče psihologa, se pogovorili z žrtvijo, storilcu naredili nekaj groznega ali ne bi naredili ničesar. V 7. razredu bi storilcu naredili nekaj groznega, ne bi naredili nič, se pogovorili z žrtvijo in ji priporočali, naj obišče psihologa. V 8. razredu bi žrtev potolažili, storilcu zagrozili, naj izbriše slike, mu naredili nekaj groznega ali žrtvi priporočali, da obišče psihologa. V 9. razredu bi poiskali dokaze z na primer posnetki zaslona, se pogovorili z žrtvijo, žrtvi priporočali, da obišče psihologa ali pokliče na številko TOM telefon, ne bi naredili nič oziroma bi vse skupaj ignorirali, storilcu naredili nekaj groznega ali storilcu rekli, da izbriše slike.

Na koncu je sledila še kratka predstavitev, kaj je spletno spolno nasilje, na kaj moramo biti pozorni pri uporabi spleta, seznanili sva jih s pomembnimi izrazi, ki so povezani s spletnim spolnim nasiljem, in jim seveda povedali, kako ukrepati v primeru zaznave spletnega spolnega nasilja ali kako ukrepati, če smo sami žrtve spletnega spolnega nasilja in kje poiskati pomoč. Opomnili sva jih, na koga se lahko obrnejo v šoli po pomoč, prav tako sva jim predstavile vse anonimne telefonske številke in spletne klepetalnice, kjer lahko prav tako poiščejo pomoč.

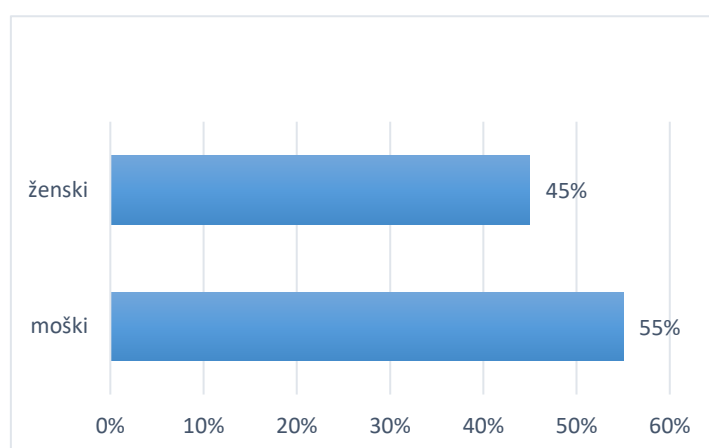

Slika 3: Izvedba delavnic v 6. razredu (Vinkler, 2024)

Ugotovili sva, da so v 8. razredu najbolj resno vzeli sodelovanje pri delavnicah, da jih je tema zanimala in so tudi najbolj aktivno sodelovali v delavnicah, medtem ko je učence v 9. razredu ta tema najmanj zanimala oziroma se jim zdi, da to že vse vedo.

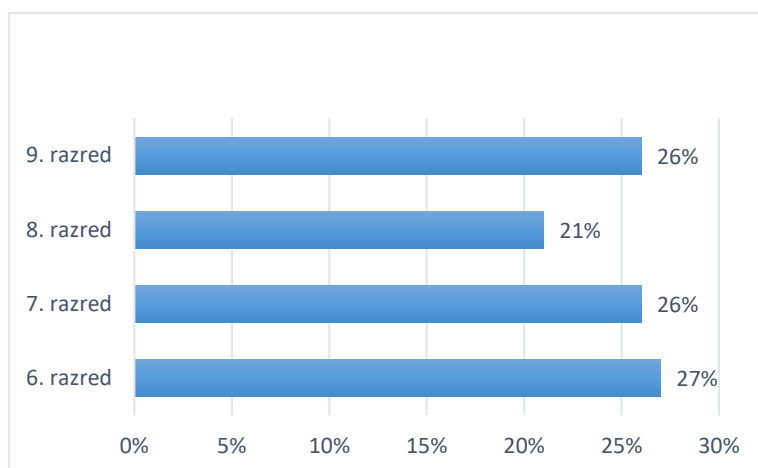
3.3 Analiza anketnega vprašalnika

Da bi pridobili podatke o tem, koliko učenci naše šole vedo o spletnem spolnem nasilju, sva pripravili anketni vprašalnik, ki so ga učenci izpolnjevali preko spleta. Vzorec anketiranih so bili učenci od 6. do 9. razreda OŠ Kidričevo. Na anketni vprašalnik je odgovorilo 134 učencev in učenk. Anketni vprašalnik je dodan v Prilogi 1.

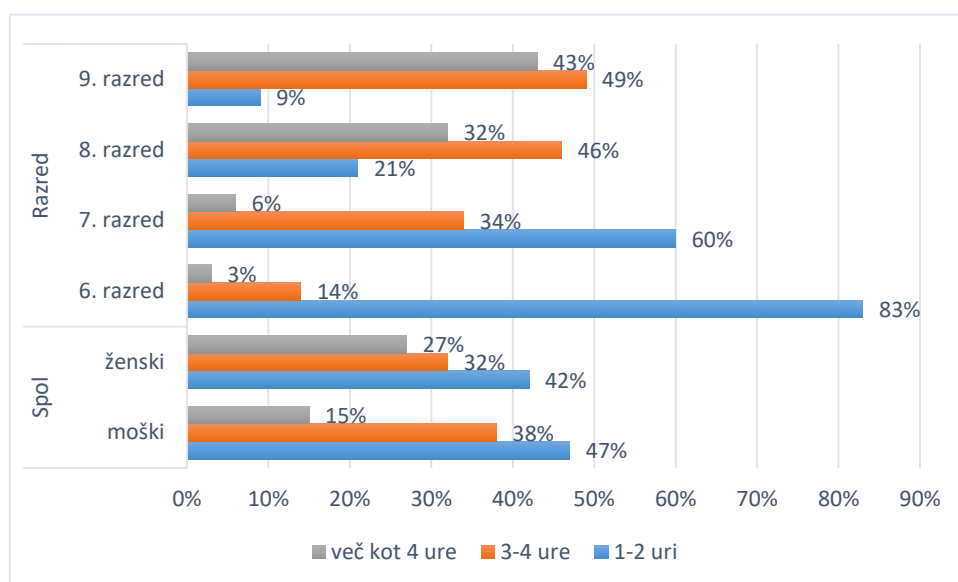
Slika 4: Anketirani učenci po spolu

V anketi je sodelovalo več učencev kot učenk, in sicer 55 % je bilo učencev moškega spola in 45 % učenk ženskega spola.

Slika 5: Anketirani učenci glede na razred

Največ anketiranih učencev je bilo iz 6. razreda, in to 27 % oziroma 36 učencev. Iz 7. razreda jih je bilo 26 % oziroma 35 učencev. Prav tako jih je bilo iz 8. razreda 26 % oziroma 35 učencev. Najmanj pa jih je bilo iz 9. razreda, in to 21 % oziroma 28 učencev.

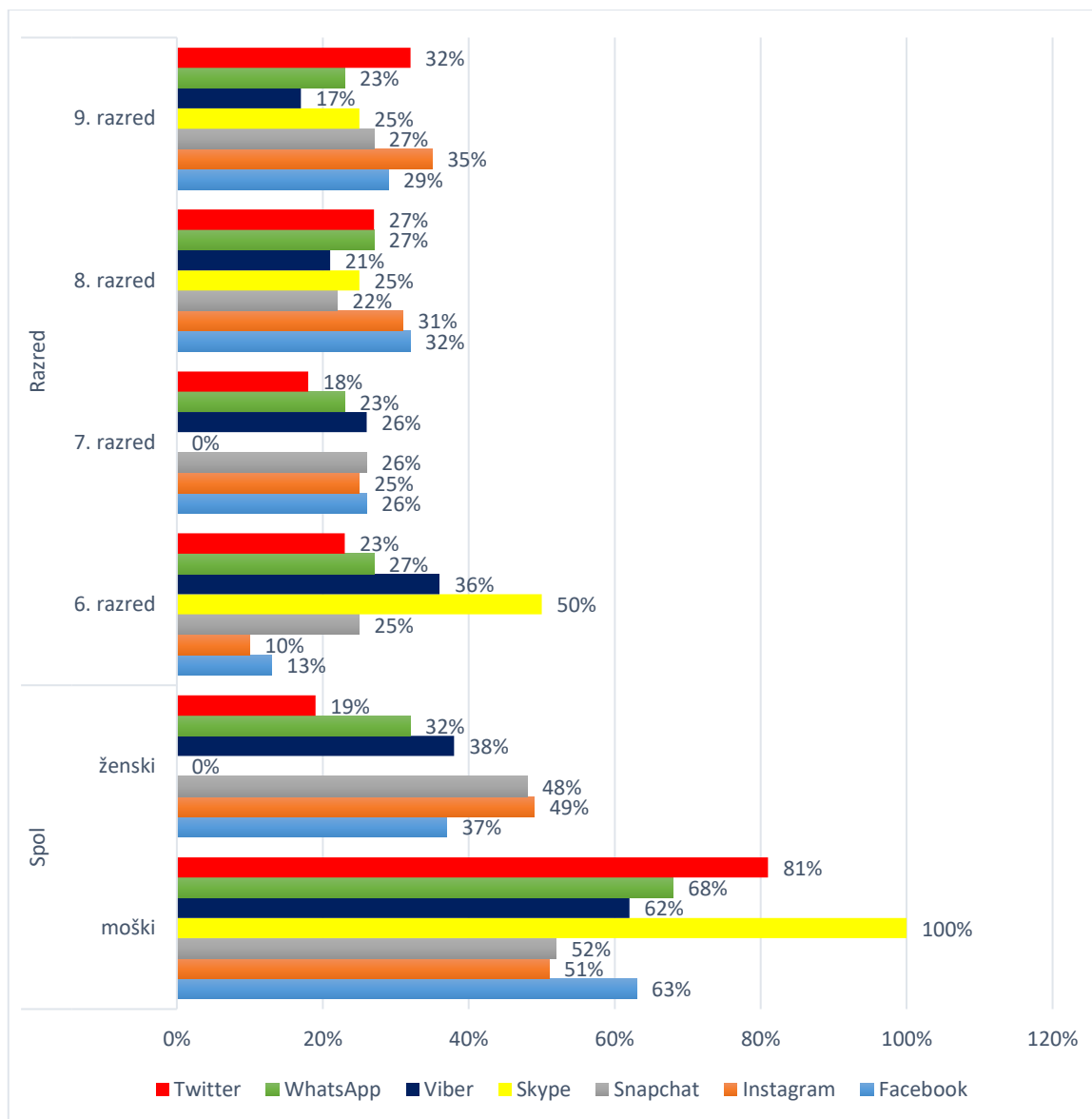

Slika 6: Koliko ur na dan uporabljaš elektronske naprave?

Učence sva vprašali, koliko ur na dan uporabljajo elektronske naprave. 44 % oziroma 59 učencev jih uporablja 1 do 2 uri na dan, od tega 34 fantov ter 25 deklet. Elektronske naprave 3 do 4 ure na dan uporablja 35 % oziroma 47 učencev, od tega 38 % fantov ter 32 % deklet. Več kot 4 ure na dan elektronske naprave uporablja 20 % vseh anketiranih učencev, od tega 15 % fantov ter 27 % deklet.

Glede na razred jih elektronske naprave 1 do 2 uri dnevno uporablja največ učencev iz 6. razreda, sledijo učenci iz 7. razreda, nato 8. razreda ter samo 3 učenci iz 9. razreda. 2 do 3 ure na dan uporablja elektronske naprave 5 učencev iz 6. razreda, 12 učencev iz 7. razreda, 13 učencev iz 8. razreda ter 17 učencev iz 9. razreda. Več kot 4 ure na dan pa elektronske naprave največ uporabljajo učenci 9. razredov, in sicer 43 %, sledijo učenci 8. razreda, 32 %, učenci 7. razreda, 6 %, ter samo 3 % učencev iz 6. razreda.

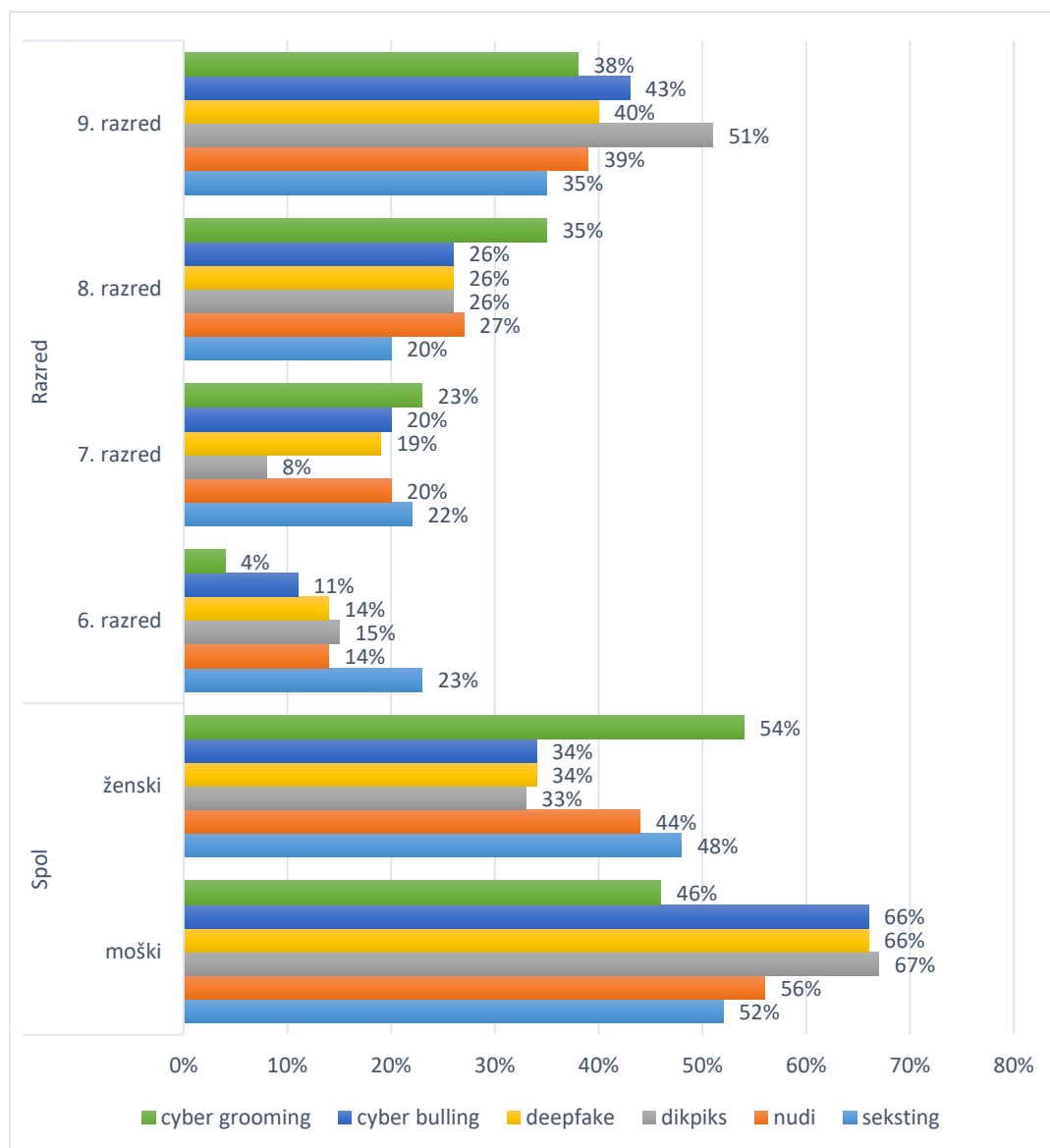
Ugotovili sva, da učenci naše šole veliko uporabljajo mobilne naprave, največ 1 do 2 uri na dan, najmanj pa več kot 4 ure na dan. Vsekakor je zaskrbljujoč podatek, da kar petina naših učencev več kot 4 ure dnevno uporablja elektronske naprave, saj je po podatkih NIJZ priporočena raba elektronskih naprav pri otrocih, starih med 10 in 12 let, največ eno uro in pol na dan.

Slika 7: Katera družbena omrežja uporabljaš?

Med učenci naše šole je najbolj razširjena uporaba aplikacije Snapchat, saj jo uporablja kar 92 % vprašanih učencev, od tega 52 % fantov ter 48 % deklet. Zraven tega radi uporabljajo tudi Instagram, ki je na drugem mestu, in sicer 56 % učencev. Uporaba Instagrama je glede na spol dokaj enakomerno porazdeljena. 33 % učencev uporablja tudi Viber, od tega 62 % fantov ter samo 38 % deklet. Veliko več fantov kot deklet uporablja Facebook (fantje 63 %, dekleta 37 %), WhatsApp (fantje 68 %, dekleta 32 %) in Twitter (fantje 81 %, dekleta 19 %). Učenci najmanj uporabljajo družbeno omrežje Skype, pa še to so med njegovimi uporabniki samo fantje.

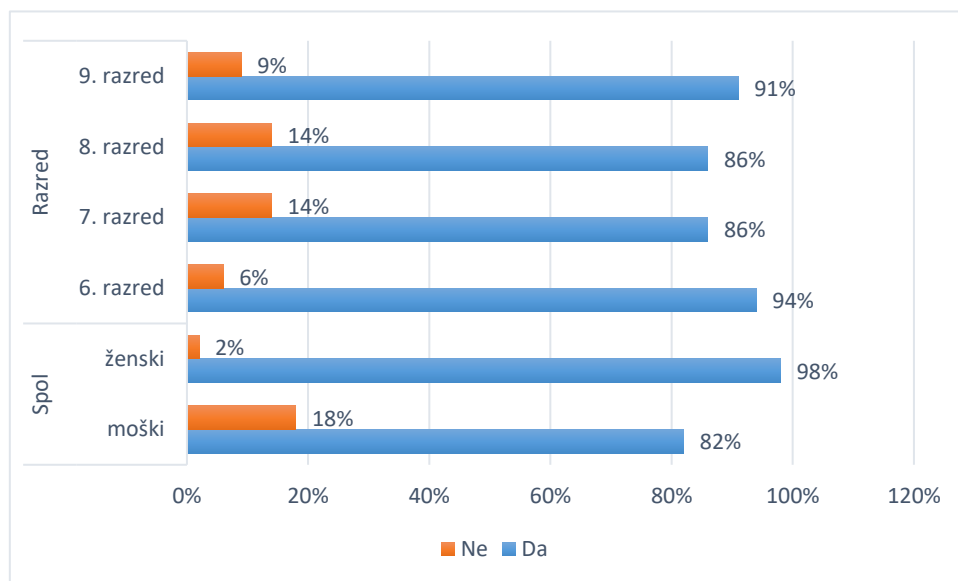
Snapchat, ki je nabolj popularen med mladimi, uporablja 25 % učencev iz 6. razreda, 26 % učencev iz 7. razreda, 22 % učencev iz 8. razreda in 27 % učencev iz 9. razreda. Učenci višjih razredov pogosteje uporabljajo Instagram, in sicer to omrežje uporablja samo 10 % učencev iz 6. razreda, četrtna učencev iz 7. razreda, 31 % učencev iz 8. razreda in 35 % učencev iz 9. razreda. Mlajši učenci pogosteje uporabljajo Viber, in sicer 36 % učencev iz 6. razreda, 26 % učencev iz 7. razreda, 21 % učencev iz 8. razreda in 17 % učencev iz 9. razreda. Uporaba Facebooka je najmanj pogosta v 6. razredu, kjer ga uporablja 13 % učencev, najbolj pogosta pa v 8. razredu, kjer ga uporablja 32 % učencev. V 6. razredu učenci najpogosteje uporabljajo Skype, in sicer to omrežje redno uporablja kar 50 % vprašanih učencev, medtem ko v 7. razredu tega omrežja ne uporablja nihče, v 8. in 9. razredu pa ga uporablja četrtna učencev. Tudi omrežje Twitter pogosteje uporabljajo učenci višjih razredov.

Slika 8: Med spodaj naštetimi izrazi označi tiste, za katere si že slišal/a.

Hoteli sva ugotoviti, ali naši učenci poznajo izraze, povezane s spletnim spolnim nasiljem. Največ učencev je poznalo izraz nudi, in sicer kar 78 % učencev, od tega glede na spol 56 % fantov in 44 % deklet. Veliko jih je poznalo tudi izraz seksting, in to kar 64 % učencev, od tega glede na spol 52 % fantov in 48 % deklet. Izraz cyber bullying je poznalo 50 % učencev, od tega glede na spol 66 % fantov in 34 % deklet. Izraz dikpiks je poznalo 39 % učencev, od tega glede na spol 67 % fantov in 33 % deklet. Najmanj jih je poznalo izraz cyber grooming, in to samo 24 % učencev. Pokazalo se je, da fantje poznajo več izrazov, ki so povezani s spletnim spolnim nasiljem kot dekleta.

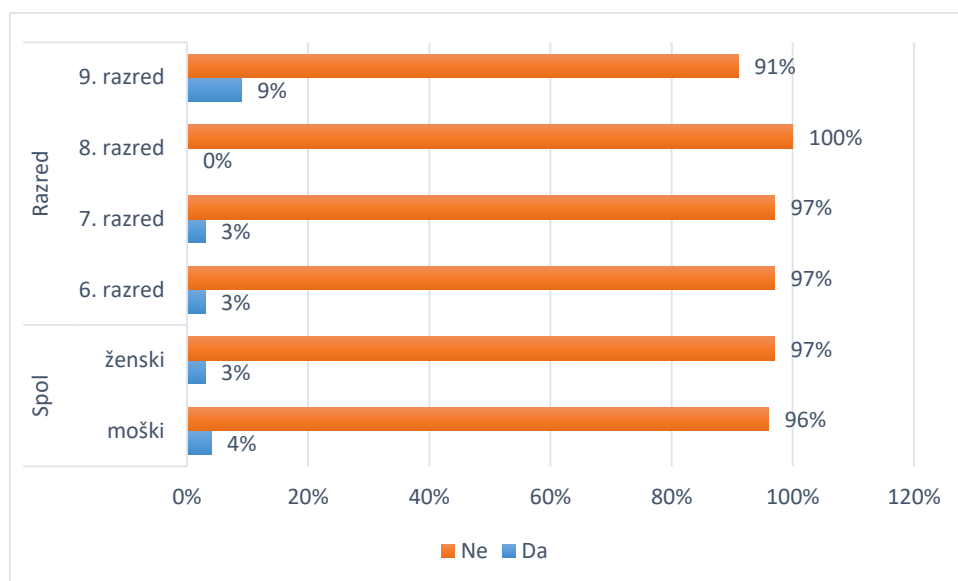
Tudi učenci višjih razredov bolje poznajo izraze, povezane s spletnim spolnim nasiljem, kot učenci nižjih razredov. Najslabše te izraze poznajo učenci 6. razreda. Največkrat so že slišali za seksting, najmanjkrat pa za izraz cyber grooming. Tudi gledano skupaj je največ učencev poznalo izraz nudi, in sicer 78 % učencev, od tega 14 % učencev iz 6. razreda, 20 % učencev iz 7. razreda, 27 % učencev iz 8. razreda in 40 % učencev iz 9. razreda. Izraz seksting je poznalo 64 % učencev, od tega glede na razred 23 % učencev iz 6. razreda, 22 % učencev iz 7. razreda, 20 % učencev iz 8. razreda in 35 % učencev iz 9. razreda. Izraz cyber bullying je poznalo 50 % učencev, od tega glede na razred 11 % učencev iz 6. razreda, 20 % učencev iz 7. razreda, 26 % učencev iz 8. razreda in 43 % učencev iz 9. razreda. Izraz dikpiks je poznalo 39 % učencev, od tega glede na razred 15 % iz 6. razreda, 8 % iz 7. razreda, 26 % iz 8. razreda in 51 % iz 9. razreda. Izraz cyber grooming je poznalo 24 % učencev, od tega glede na razred 4 % učencev iz 6. razreda, 23 % učencev iz 7. razreda, 35 % učencev iz 8. razreda in 38 % učencev iz 9. razreda. Tak rezultat lahko pripišemo temu, da učence vsako leto ozaveščamo o tem problemu in zato se te problematike tudi vsako leto bolj zavedajo.

Slika 9: Ali meniš, da je spletno spolno nasilje problem med mladimi?

Pri ugotavljanju zavedanja problematike spletnega spolnega nasilja sva ugotovili, da se večina učencev zaveda te problematike. 89 % učencev je odgovorilo, da se jim zdi spletno spolno nasilje problem med mladimi, od tega 82 % fantov in kar 98 % deklet. Dekleta so o tem torej še nekoliko bolj ozaveščena kot fantje.

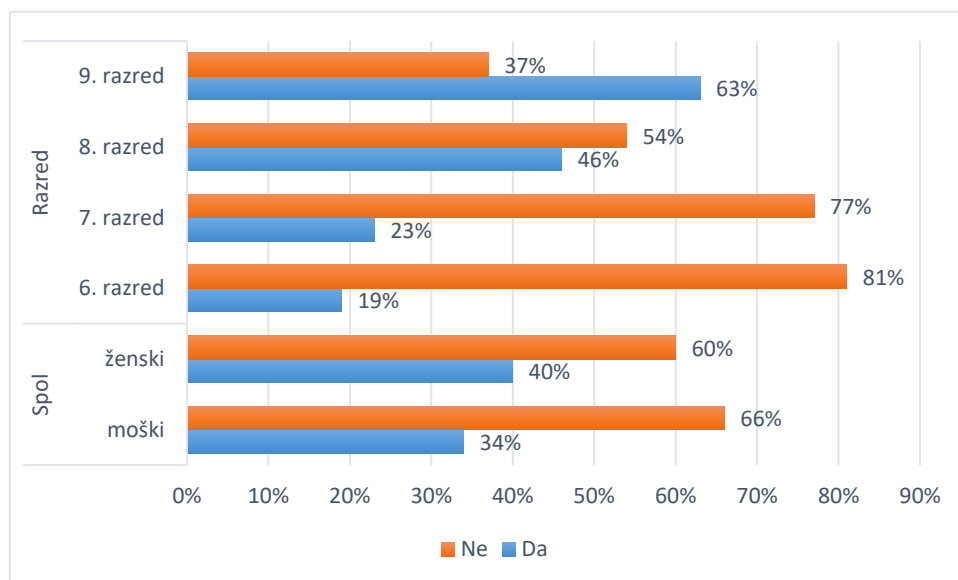
Zanimiv rezultat se je pokazal glede na razred, in sicer se te problematike nekoliko bolj zavedajo učenci nižjih razredov. 94 % učencev iz 6. razreda je odgovorilo, da je spletno spolno nasilje problem med mladimi, medtem ko je takega mnenja v 7. in 8. razredu 86 % učencev. V devetem razredu je ta odstotek spet nekoliko višji, in sicer se to zdi problem 91 % učencem.

Slika 10: Ali si že kdaj preko spleta komu poslal/a svojo intimno fotografijo?

Zanimalo naju je tudi, ali so učenci že kdaj preko spleta komu poslali svojo intimno fotografijo. 96 % učencev je odgovorilo, da še take fotografije niso poslali, od tega 96 % fantov in 97 % deklet. 4 % učencev pa je že poslalo svojo intimno fotografijo preko spleta, in sicer 4 % fantov in 3 % deklet.

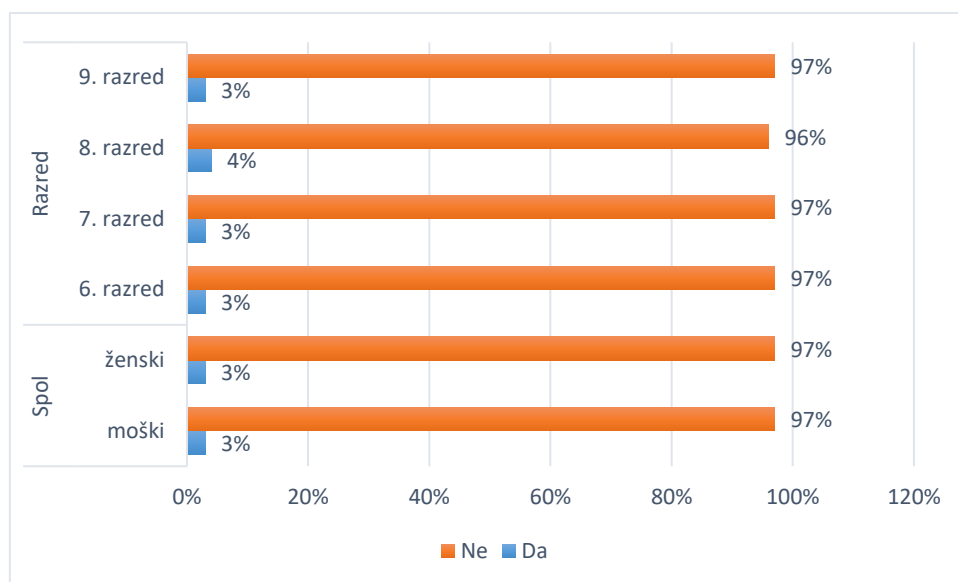
Podoben rezultat sva dobili tudi pri analizi glede na razred. Presenetljiv je podatek, da je to storilo že 9 % devetošolcev, kar je zelo zaskrbljujoč podatek, saj vsaka poslana fotografija preko spleta lahko na posamezniku pusti velike posledice. Za razliko od devetošolcev noben učenec 8. razreda še ni poslal svoje intimne fotografije preko spleta. Med šestošolci in sedmošolci pa je samo en učenec (3 %) tak, ki je to že naredil.

Slika 11: Si že kdaj preko spleta od koga prejel/a intimno fotografijo?

Najbolj naju je presenetil podatek, da je kar 37 % učencev že prejelo intimno fotografijo preko spleta, torej so bili deležni sekstinga, in sicer 34 % fantov in 40 % deklet. 66 % anketiranih fantov in 60 % anketiranih deklet pa še nikoli v življenju ni od nikogar prejelo intimne fotografije preko spleta.

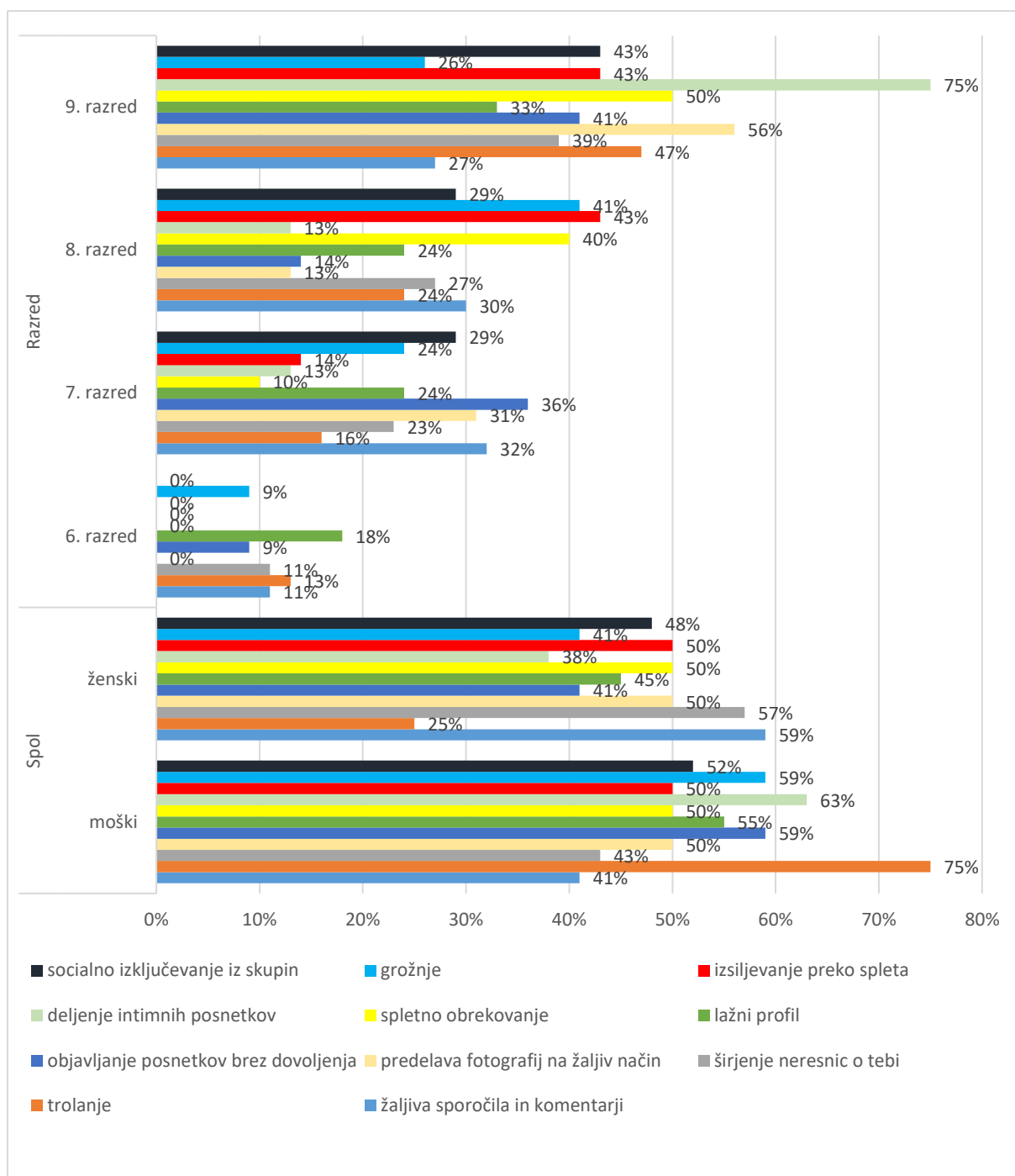
Intimne fotografije pogosteje prejemajo učenci višjih razredov, kar je zagotovo posledica tega, da so globlje v puberteti in zato radi pogosteje eksperimentirajo z najrazličnejšimi stvarmi. Največji procent je med učenci 9. razredov, in sicer je intimno fotografijo že prejelo 63 % učencev, kar je zelo zaskrbljujoč podatek. Intimno fotografijo je preko spleta prejelo 46 % osmošolcev, 23 % sedmošolcev in tudi 19 % šestošolcev. Za podrobnejšo analizo bi v prihodnje vsekakor bilo zanimivo izvedeti, kakšne vrste fotografije so prejeli in kako so ob prejemu te fotografije ukrepali.

Slika 12: Ali si že kdaj na družbenih omrežjih objavil/a intimne fotografije?

Odgovori na vprašanje, ali si že kdaj objavil/a svoje intimne fotografije na družbenih omrežjih, so si bili zelo podobni, tako glede na spol kot tudi na razred. 97 % fantov kot tudi deklet še ni nikoli objavilo intimne fotografije na družbenih omrežjih, medtem ko so samo 3 % anketiranih učencev to že storili.

Enak rezultat se je pokazal tudi glede na razred. Malo izstopajo samo osmošolci, pri katerih je 4 % vprašanih že objavilo intimno fotografijo na spletu. Iz analize tega vprašanja lahko sklepamo, da so učenci dobro ozaveščeni o tem, kaj je dobro objavljati na družbenih omrežjih in kaj ne.

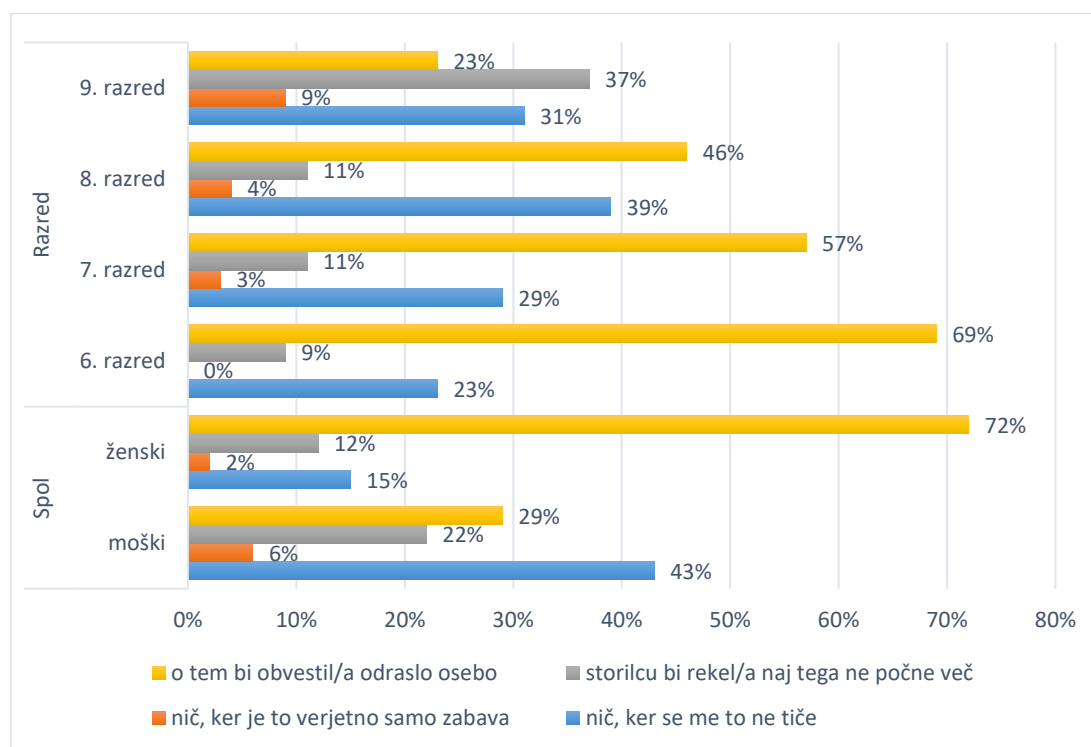

Slika 13: Si se že kdaj srečal/a s katerim od spodaj naštetih spletnih oblik nasilja?

Z žaljivimi sporočili in komentarji se je že srečalo 70 % učencev, od tega 41 % fantov in 59 % deklet. Najbolj izstopajoče je trolanje, s katerim se je srečalo že kar 75 % fantov in 25 % deklet. S širjenjem neresnic o njih se je srečalo 43 % vseh učencev, 43 % fantov in 57 % deklet, z grožnjami se jih je srečalo 33 %, 59% fantov in 41 % deklet, z ustvarjanjem lažnih profilov se je srečalo 32 % učencev, 55 % fantov in 45 % deklet. Z objavljanjem posnetkov na spletu brez njihovega dovoljenja se je srečalo 59 % fantov in 41 % deklet. S socialnim izključevanjem iz skupin se je srečalo 21 % učencev, od tega 52 % fantov in 48 % deklet, s predelavo fotografij na žaljiv način se je srečalo 50 % fantov in 50 % deklet. Z izsiljevanjem preko spleta se je srečalo 14 % učencev, od tega 75 % fantov in 25 % deklet. S spletnim obrekovanjem se je srečalo 10 % učencev, od tega 50 % fantov in 50 % deklet. Najmanj anketiranih učencev se je srečalo z deljenjem intimnih posnetkov, in sicer 8 % vseh učencev, od tega 63 % fantov in 38 % deklet.

Fantje so torej najbolj izpostavljeni trolanju, pri ostalih oblikah spletnega spolnega nasilja pa je delež med fanti in dekleti dokaj sorazmeren.

Če primerjamo odstotke glede na razred, lahko vidimo, da se šestošolci najredkeje srečujejo s spletnim spolnim nasiljem. Ti so se največkrat do sedaj srečali z lažnimi spletnimi profili (18 %) in trolanjem (13 %). V višjem razredu kot so učenci, pogosteje se srečujejo s spletnim nasiljem. Pri sedmošolcih je največ objavljana posnetkov brez dovoljenja, žaljivih sporočil in komentarjev ter predelave fotografij na žaljiv način. Najredkeje se sedmošolci srečujejo s spletnim obrekovanjem, in sicer je samo 10 % takih, ki so se s to obliko nasilja že kdaj srečali. Osmošolci so bili že velikokrat izpostavljeni izsiljevanju preko spleta (43 %), obrekovanju (40 %) in grožnjam (4 %). Osmošolci so bili najmanjkrat deležni deljenja intimnih posnetkov in predelave fotografij (13 %) ter objavljana posnetkov brez dovoljenja (14 %). Devetošolci se izmed vseh najpogosteje srečujejo s spletnim spolnim nasiljem. Zelo izstopa podatek, da se jih je 75 % že srečalo z deljenjem intimnih posnetkov, več kot polovica (56 %) tudi s predelavo fotografij na žaljiv način, polovica anketiranih učencev pa se je srečala tudi s spletnim obrekovanjem. Med devetošolci so najmanj prisotne grožnje ter žaljiva sporočila in komentarji. Tako sva ugotovili, da je bila najina hipoteza, da so se učenci naše šole že srečali s spletnim spolnim nasiljem, pravilna.

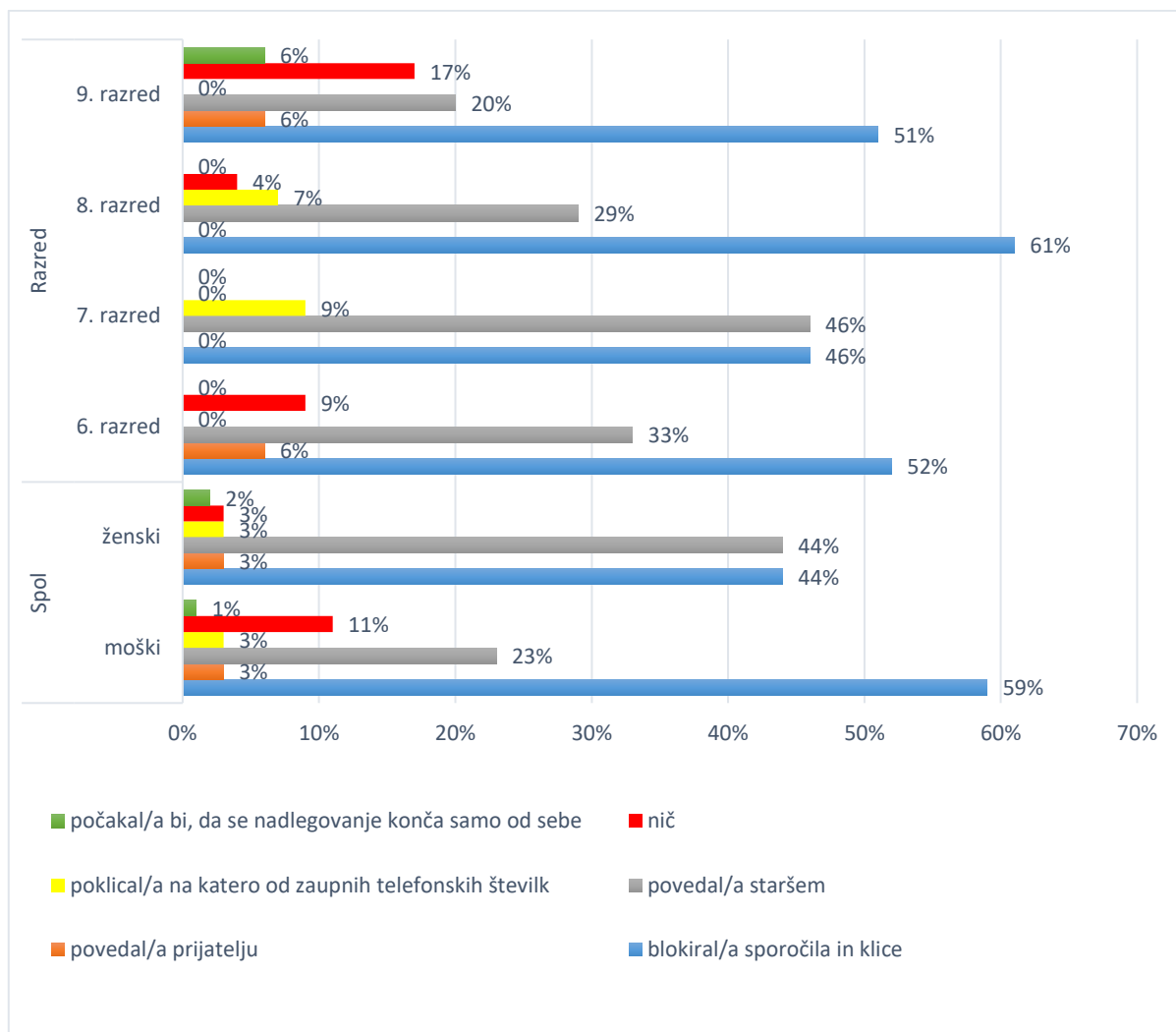

Slika 14: Kaj bi storil/a, če bi zaznal/a spletno nasilje?

Če bi učenci zaznali spletno spolno nasilje, bi jih 49 % o tem obvestilo odraslo osebo, od tega 29 % fantov in 72 % deklet. 43 % fantov in 15 % ne bi naredilo nič, ker se po njihovem mnenju njih to ne tiče, medtem ko bi 22 % fantov in 12 % deklet storilcu reklo, naj tega ne počne več. Samo 4 % učencev ne bi v tem primeru naredilo nič, ker so mnjenja, da je to verjetno samo zabava, in sicer 6 % fantov in 2 % deklet. Vidimo, da se dekleta veliko bolj zavedajo posledic spletnega spolnega nasilja, zato bi tudi ustrezneje in prej kot fantje reagirale ob zaznavi.

Zanimivi so rezultati, ki smo jih dobili glede na razred, saj bi kar 72 % šestošolcev o tem obvestilo odraslo osebo, medtem ko bi to naredilo samo 23 % devetošolcev. Bi pa devetošolci v tem primeru največkrat (37 %) kar storilcu rekli, naj tega ne počne več, medtem ko bi to storilo le 9 % šestošolcev. Tudi sedmošolci in osmošolci bi ob zaznavi spletnega nasilja največkrat obvestili odraslo osebo, in sicer

bi to naredilo 57 % sedmošolcev in 46 % osmošolcev. V višjem razredu kot so učenci, redkeje bi torej pomoč iskali pri nekom drugem, ampak bi zadevo najprej poskušali rešiti sami. Veseli naju podatek, da je zelo malo takšnih, ki ob zaznavi spletnega spolnega nasilja ne bi naredili nič.

Slika 15: Kaj bi naredil/a, če bi bil/a žrtev spletnega nasilja?

Največ učencev bi v primeru, da bi bili žrtve spletnega nasilja, blokiralo sporočila in klice, in to 52 % učencev, od tega 59 % fantov in 44 % deklet. 32 % učencev bi to povedalo staršem, od tega 23 % fantov in 44 % deklet, medtem ko 11 % fantov in 3 % deklet ne bi naredilo nič. Samo 4 % vseh anketiranih učencev bi poklicalo na eno od zaupnih telefonskih števil, 3 % učencev bi to povedalo prijatelju, 2 % učencev pa bi počakala, da se nadlegovanje konča samo od sebe.

Če primerjamo učence po razredih, opazimo, da v vseh razredih izstopa odgovor, da bi blokirali sporočila in klice ter da bi to zaupali staršem. 17 % devetošolcev v primeru, da bi bili žrtve spletnega nasilja, ne bi naredilo nič, prav tako bi podobno odreagiralo 9 % šestošolcev. 6 % devetošolcev in šestošolcev bi se zaupalo tudi prijatelju, medtem ko se nihče od sedmošolcev in osmošolcev v tem primeru ne bi zaupal prijatelju. Bi pa sedmošolci večkrat poklicali na eno izmed zaupnih telefonskih števil, in sicer bi to storilo 9 % sedmošolcev in 7 % osmošolcev.

4 RAZPRAVA

Sodobni človek je vsakodnevno vpet v svetovni splet, vendar pa je žal pri njegovi uporabi vedno bolj izpostavljen najrazličnejšim nevarnostim. Predvsem otroci in mladostniki se ne zavedajo vseh nevarnosti, ki jim pretijo na spletu, in ravno oni so tisti, ki preživijo največ časa na spletu. Na različnih družbenih omrežjih so pogosto v stiku z ljudmi, ki jih ne poznajo, in zato je potrebno redno ozaveščanje o nevarnostih na spletu, saj se jih premalo zavedamo. Spletno nasilje zelo težko opazimo, dolgo lahko ostane skrito, vendar pa na žrtvi pogosto pusti zelo hude in dolgotrajne posledice.

Ker bi radi, da se mladostniki zavedajo nevarnosti na spletu, sva se to področje odločili obravnavati tudi v najini raziskovalni nalogi. Želeli sva ugotoviti, koliko mladostniki na naši šoli poznajo nevarnosti, ki smo jim izpostavljeni na spletu, in kakšne posledice pustijo na posamezniku.

Postavili sva si štiri hipoteze, ki sva jih skušali raziskati, in sicer:

Hipoteza 1: Učenci poznajo izraze, povezane s spletnim spolnim nasiljem.

To hipotezo lahko potrdiva, saj sva s pomočjo ankete ugotovili, da je veliko učencev poznalo te izraze. Najpogosteje so poznali izraz nudi, in sicer je ta izraz poznalo kar 78 % učencev, najmanj učencev pa je poznalo izraz cyber grooming, samo 24 % učencev. Ta izraz sva tudi midve redkeje zasledili. Največ izrazov, povezanih s spletnim spolnim nasiljem, so poznali učenci 9. razredov, najmanj pa učenci 6. razredov.

Hipoteza 2: Učenci naše šole so se že srečali s spletnim spolnim nasiljem.

Tudi to hipotezo lahko potrdiva, saj se je malo, ampak vseeno nekaj učencev že srečalo s tem. Večkrat so se s spletnim nasiljem srečali starejši kot mlajši učenci. Kot največji problem sva zaznali deljenje intimnih fotografij preko spleta, s katerim se je srečalo že 8 % učencev. Do teh rezultatov sva prišli prav tako s pomočjo anketnega vprašalnika.

Hipoteza 3: Žrtve spletnega spolnega nasilja so pogosteje dekleta kot fantje.

To hipotezo morava zavreči, saj sva iz vprašanj v anketnem vprašalniku razbrali, da je pogosto ravno obratno in so fantje tisti, ki so bolj podvrženi spletnemu spolnemu nasilju.

Hipoteza 4: Spletno spolno nasilje se najpogosteje dogaja preko družbenih omrežij.

Te hipoteze ne moreva niti potrditi niti zavreči. Odgovori iz anketnih vprašalnikov nama ne pojasnijo dovolj, kje se spletno nasilje najpogosteje dogaja, prav tako na delavnicah v razredih nisva dobili dovolj jasnih odgovor na to. Ker pa mladi danes zelo pogosto uporabljajo najrazličnejša družbena omrežja, lahko sklepava, da ta hipoteza drži.

5 ZAKLJUČEK

Mladoletne in polnoletne osebe lahko doživljajo spolno nasilje tudi preko interakcij na družabnih omrežjih in v aplikacijah za klepetanje. Še posebej so ranljive najstnice in najstniki, saj družbena omrežja in aplikacije, kot so Instagram, Snapchat, TikTok, Facebook, WhatsApp, Viber, Discord ipd., omogočajo številne oblike zlorab. Nekateri storilci sistematično uporabljajo družbena omrežja in aplikacije, da vpletejo osebe v interakcije s spolno vsebino z namenom zadovoljevanja lastnih potreb. Na internetu lahko hitro naletimo na različne oblike spletnega nasilja, udeleženi pa smo lahko kot priče, žrtve ali povzročitelji. Nasilje na spletu povzročajo tako mladi kot tudi odrasli, vedno in v vseh oblikah pa je nedopustno.

Za varnost na spletu lahko najprej veliko naredimo že sami, in sicer tako, da svojih osebnih informacij (imena, naslova, telefonske številke, e-mail naslova...) nikoli nikomur ne posredujemo preko interneta. Če nadlegovalci ne bodo imeli dostopa do teh informacij, jih tudi ne bodo mogli zlorabiti. Pomembno je, da se zavedamo, da vsak ne more biti tvoj spletni prijatelj. Za prijatelje na družabnih omrežjih, aplikacijah in klepetih sprejemamo le ljudi, ki jih dobro poznamo in se razumemo z njimi. Vsemu, kar vidimo oziroma preberemo na spletu, prav tako ne smemo verjeti. Ni nujno, da vsi ljudje na internetu govorijo resnico, zato ne nasedajmo prevaram in lažem. Tudi svojega gesla ne zaupamo nikomur in prav tako ne puščajmo odklenjenega telefona ali odprtih profilov na javnih računalnikih.

Za svoj spletni ugled in spletno varnost moramo poskrbeti sami, tako da se ne pustimo fotografirati ali snemati v vsaki situaciji, zraven tega pa tudi preverjamo, kaj drugi o nas objavljajo na spletu. Pri tem upoštevajmo spletni bonton. V virtualnem svetu veljajo ista pravila kot v realnem svetu.

Ugotovili sva, da je spletno spolno nasilje v manjši meri prisotno tudi na naši šoli. Skrbi naju, da bo ta odstotek v prihodnjih letih naraščal in da se bodo težave s spletnim nasiljem v prihodnosti povečevale. Učenci redno uporabljajo različna družbena omrežja, največ Snapchat, in v višjem razredu, kot so učenci, več časa preživijo na spletu. Upava, da sva učence podučili o nevarnosti na spletu, predvsem pa, da bi v konkretni situaciji znali pravilno odreagirati in pravočasno zaustaviti spletno nasilje. Zelo pomembno se nama zdi, da se učenci zavedajo pomena spletne varnosti in njenega ozaveščanja med mladimi. Zelo pomembna pri tem je preventiva oziroma preprečevanje spletnega nasilja.

6 LITERATURA IN VIRI

6.1 Internetni viri

Elektronski zasloni – priporočila za uporabo pri otrocih in mladostnikih. Pridobljeno 5. 11. 2023 s <https://nijz.si/zivljenjski-slog/elektronski-zasloni-priporocila-za-uporabo-pri-otrocih-in-mladostnikih/>.

Kaj je seksting? Pridobljeno 19. 10. 2023 s <https://www.spletno-oko.si/seksting/kaj-je-seksting>.

Kaj je spolno nasilje? Pridobljeno 22. 10. 2023 s <https://www.drustvo-dnk.si/nekategorizirane-vsebine/33-kaj-je-spolno-nasilje.html>.

O sekstanju in pasteh. Pridobljeno 20. 10. 2023 s <https://safe.si/novice/o-sekstanju-in-pasteh>.

Seksting. Pridobljeno 20. 10. 2023 s <https://safe.si/nasveti/neprimerne-in-nezakonite-vsebine/seksting>.

Sexting – nova nevarnost. Pridobljeno 20. 10. 2023 s <http://www.zurnal24.si/sexting-nova-nevarnost-clanek-60073>.

Spolne zlorabe otrok preko spleta. Pridobljeno 19. 10. 2023 s <https://www.policija.si/svetujemo-ozavescamo/varnost-na-internetu/spletno-nasilje-in-spolne-zlorabe-otrok-na-internetu/spolne-zlorabe-otrok-prek-spleta>.

Varen seksting. Pridobljeno 20. 10. 2023 s <https://safe.si/napotek/varen-seksting>.

6.2 Monografsko gradivo

Hauptman, A. idr. (2020). *Spletno nasilje in spletne zlorabe otrok in mladostnikov: priročnik za strokovne delavke in delavce centrov za socialno delo in druge strokovnjake*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

ODKLIKNI! *Ustavimo spletno nasilje nad ženskami in dekleti: priročnik za strokovnjakinje in strokovnjake, ki delajo z mladimi* (2019). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Valentič, U. (2023). *Spolne zlorabe otrok in mladostnikov na spletu: priročnik, ki predstavi problematiko ter ponudi smernice za ukrepanje strokovnim delavkam in delavcem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

7 PRILOGE

7.1 Anketni vprašalnik

Anketa za raziskovalno nalogo z naslovom Spletno spolno nasilje

Spoštovani! Sva Maša Jurovič in Lia Šlamberger Mlinarič, učenki devetega razreda, ki raziskujemo področje spletnega spolnega nasilja med mladimi. Prosiva te, da nama pri tem pomagaš in odgovoriš na vprašanja.

1. Spol:

- a) moški
- b) ženski

2. Razred:

- a) 6. razred
- b) 7. razred
- c) 8. razred
- d) 9. razred

3. Koliko ur na dan uporabljaš elektronske naprave?

- a) 1-2 uri
- b) 3-4 ure
- c) več kot 4 ure

4. Katera družbena omrežja uporabljaš?

Možnih je več odgovorov.

- a) Facebook
- b) Instagram
- c) Snapchat
- d) Skype
- e) Viber
- f) WhatsApp
- g) Twitter

5. Med spodaj naštetimi izrazi označi tiste, za katere si že slišal/a.

Možnih je več odgovorov.

- a) seksting
- b) nudi
- c) dikpiks
- d) deepfake
- e) cyber bullying
- f) cyber grooming

6. Ali meniš, da je spletno spolno nasilje problem med mladimi?

- a) Da
- b) Ne

7. Ali si že kdaj preko spleta komu poslal/a svojo intimno fotografijo?

- a) Da
- b) Ne

8. Si že kdaj preko spleta od koga prejel/a intimno fotografijo?

- a) Da
- b) Ne

9. Ali si že kdaj na družbenih omrežjih objavil/a intimne fotografije?

- a) Da
- b) Ne

10. Si se že kdaj srečal/a s katerim od spodaj naštetih spletnih oblik nasilja?

Možnih je več odgovorov.

- a) žaljiva sporočila in komentarji
- b) trolanje
- c) širjenje neresnic o tebi
- d) predelava fotografij na žaljiv način
- e) objavljanje posnetkov brez dovoljenja
- f) lažni profil
- g) spletno obrekovanje
- h) deljenje intimnih posnetkov
- i) izsiljevanje preko spleta
- j) grožnje
- k) socialno izključevanje iz skupin

11. Kaj bi storil/a, če bi zaznal/a spletno nasilje?

- a) Nič, ker se me to ne tiče.
- b) Nič, ker je to verjetno samo zabava.
- c) Storilcu bi rekel/a, naj tega ne počne več.
- d) O tem bi obvestil/a odraslo osebo.

12. Kaj bi naredil/a, če bi bil/a žrtev spletnega nasilja?

- a) Blokiral/a sporočila in klice.
- b) Povedal/a prijatelju.
- c) Povedal/a staršem.
- d) Poklical/a na katero od zaupnih telefonskih števil.
- e) Nič.
- f) Počakal/a bi, da se nadlegovanje konča samo od sebe.